

قوشمه سازپرواز

پژوهش و نگارش:
مهدی رستمی

سرشناسه: رستمی، مهدی، ۱۳۴۰ -

عنوان و نام پدیدآور: قوشمه ساز پرواز/ پژوهش و نگارش مهدی رستمی؛ برای واحد آموزش و پژوهش حوزه هنری خراسان شمالی.

مشخصات نشر: بجنورد: انتشارات بیژن یورد، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۱۷۳ص. شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۴۵-۰۴-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: قوشمه

Ghooshmah موضوع:

موضوع: سازهای بادی — ایران

Wind instruments -- Iran موضوع:

موضوع: موسیقی محلی ایرانی — خراسان شمالی موضوع: Folk music -- Iran -- Khorasan, North

شناسه افزوده: سازمان تبلیغات اسلامی. اداره کل تبلیغات اسلامی استان خراسان شمالی. واحد پژوهش و آموزش

رده بندی کنگره: ۳۵۸ MT رده بندی دیویی: ۷۸۹/۸۲ شماره کتابشناسی ملی: ۶۰۹۷۱۲۹

عنوان: قوشمه ساز پرواز

مولف: مهدی رستمی

ناشر: بیژن یورد

طرح جلد: مسعود زمانی

ویراستار: زینب علوی

سال و نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

چاپ: مهتاب

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۴۵-۰۴-۵

ارتباط با مولف: @Mrostami1340

بجنورد: خیابان طالقانی غربی، طالقانی ۴۵ پلاک ۳ طبقه

خراسان شمالی/ بجنورد/ چهارراه شهدای دانش آموز/ خیابان گلچین/ پلاک ۵۷

شماره تماس: ۰۵۸ ۳۲۲۸۸۱۱۳-۴

مقدمه | ۱

«هزاره ناخورده» | ۳

رویکردهای شناختی در موسیقی قوشمه | ۱۳

نگاهی کلی به انواع موسیقی در شمال خراسان | ۱۴

وجه تسمیه قوشمه | ۱۷

گونه‌شناسی ساز قوشمه | ۲۰

پیشینه ساز قوشمه | ۲۵

قوشمه و نمونه‌های مشابه | ۲۶

قوشمه در باورها | ۲۸

داستان قوشمه و قوشمه‌چی | ۲۹

ساختار فیزیکی ساز قوشمه و مراحل ساخت آن | ۳۰

کوک قوشمه | ۴۳

سیر تکاملی قوشمه | ۴۳

نحوه نواختن قوشمه | ۴۷

جایگاه داستان و روایت در آهنگ‌های قوشمه | ۴۹

ترانه‌های سه‌خشتی و قوشمه | ۵۶

هنگ و مقام | ۵۶

اصطلاحات موجود در حوزه نوازندگی قوشمه | ۵۹

تأثیرپذیری قوشمه از موسیقی‌های مجاور | ۶۱

تقسیم‌بندی آهنگ‌های قوشمه | ۶۴

داستان بویناغ | ۷۳

داستان تورغه | ۷۸

آهنگ‌های رقص در قوشمه | ۸۱

اصول شناسی حرکات رقص | ۸۴

کولام | ۱۰۱

قوشمه و ترانه‌های سه خشتی (کولام‌ها) | ۱۰۴

قوشمه در آنه شعب نرمانجی | ۱۱۵

زمینه‌های داستانی و ترانه‌ای سه خشتی | ۱۲۴

داستان لاله و لانتجان | ۱۲۲

لاریک | ۱۲۸

کارکرد آهنگ‌ها در فرهنگ قوشمه نوازی | ۱۳۲

جایگاه قوشمه در حوزه علم موسیقی | ۱۳۶

تحلیلی اجمالی بر رویکردهای منطقه‌ای ساز قوشمه | ۱۴۰

هنرمندان قوشمه‌نواز | ۱۴۲

معرفی قوشمه‌نوازان فقید | ۱۴۴

هنرمندان عصر حاضر | ۱۵۰

ضمائم | ۱۵۷

درآمدی کوتاه بر بوم‌شناسی ساز «دایره» | ۱۵۸

تصاویر | ۱۶۴

فهرست منابع | ۱۷۱

مقدمه

بسیاری از پدیده‌ها و موضوعات دارای نقطه شروع و تولدی هستند که سررشته ابتدا و انتهای آن را مشخص می‌کند. اما این که نقطه آغاز ساز قوشمه کی، کجا و چگونه بوده است پاسخ قطعی نخواهد داشت. زیرا هیچ سازی به یکباره در یک جغرافیا و یا توسط شخصی معین به شکل کامل شده آن بوجود نیامد، بلکه هر سازی محصول یک مسیر تکاملی پیوسته، طولانی و نامحسوس است. شرایط و عوامل بسیار متنوع و گوناگون، قومیت با تمام ویژگی‌هایش، کیش‌ها و آیین‌ها، پیشرفت‌های تکنیکی و علمی و ... در این فرآیند موثر هستند.

ساز قوشمه کنونی نیز دارای چنین ویژگی‌هایی است و مانند هر سازی دارای شاخص‌های متعددی بوده که هر پژوهشگر از نگاه و دریچه یافته‌های خود آن را بیان می‌کند. شایسته است تمامی این نظرات بررسی و تفاهمی در این مورد بین اهالی علم و تحقیق صورت گیرد تا معرفی آن را فراتر از آنچه که هست بنماید.

آقای مهدی رستمی پژوهشگر فرهنگ عامه که سالیان متمادی در ارتباط با موسیقی سرزمین خود تجاربی گران‌بها را اندوخته‌اند، با تمام وجود داشته‌ها و یافته‌های میدانی و مطالعاتی خود را مکتوب نموده و با همیاری واحد آموزش و پژوهش و نیز واحد موسیقی حوزه هنری خراسان شمالی، در قالب کتاب پیش رو در اختیار علاقه‌مندان و محققان قرار داده‌اند که از این رو قدردانی ویژه و همیشگی نسبت به ایشان خواهد بود.

این کتاب به نوعی شامل بسیاری از موضوعات مرتبط با ساز قوشمه را در خود جای داده است؛ اعم از مطالب علمی و فلسفی و عرفانی و یا مواردی مانند قصه‌ها و داستان‌های عامیانه که در نتیجه گیری‌های نویسنده درباره روشن شدن نقاط مبهم این ساز مورد استفاده قرار گرفته‌اند. بنابراین می‌توان گفت این نوشتار، سرفصل‌ها و مدخل‌های بسیاری را برای تحقیق و پژوهش‌های متفاوت و عمیق‌تر داراست که امیدواریم علاقه‌مندان و پژوهشگران ضمن مطالعه و احترام به نظرات و استنتاجات نویسنده و نقد و بررسی منصفانه آن، این ساز و ضمایم فرهنگی و هنری آن را که در بستر تاریخ و گذر زمان ناپیدا مانده‌اند، از زوایای دیگر به پژوهش بپردازند.

واحد موسیقی و آموزش پژوهش

حوزه هنری خراسان شمالی